

Nr 69

Av herr **Hjalmarson m. fl.**, i anledning av *Kungl. Maj:ts framställning om anslag till Skatteersättning till kommunerna.*

År 1957 beslöt riksdagen att de kommunala ortsavdragen skulle höjas till samma belopp som de statliga. Samtidigt beslöts att kommunerna skulle erhålla kompensation härför genom bidrag från staten. Bidraget skulle för 3 år motsvara full kompensation men därefter under en 5-årsperiod avvecklas helt för kommuner med gott skatteunderlag och delvis för flertalet övriga kommuner. För kommuner med svagt skatteunderlag skulle dock ingen reduktion ske.

Statsbidragssystemet är i princip så utformat att staten inträder som skattebetalare i varje kommun i förhållande till ett skatteunderlag som motsvarar vad kommunen förlorat genom ortsavdragshöjningen. Detta leder till att varje höjning av den kommunala utdebiteringen direkt ökar statens kostnader för kompensationen. Den betydande höjningen av de kommunala utdebiteringarna för år 1958 — i genomsnitt för hela landet från 12 kr. 60 öre till 13 kr. 70 öre per skattekrona — hade sålunda som resultat att kompensationen för detta år blev ca 55 milj. kr. högre än som beräknades 1957. För år 1959 går den genomsnittliga utdebiteringen upp till 14 kr. 24 öre per skattekrona. Merkostnaden för staten blir härigenom ytterligare ca 30 milj.

Enligt vår uppfattning, framförd genom motioner vid 1957 och 1958 års riksdagar, borde statens bidrag till kommunerna såsom kompensation för ortsavdragsreformen ha begränsats, så att full ersättning utgått under ett i stället för tre år, men med bibehållande av en därefter följande avvecklingsperiod om fem år. Beträffande avvecklingen har vi inte heller i övrigt föreslagit annat system än det av 1957 års riksdag fastställda.

Motiveringen till våra förslag har bl. a. varit det statsfinansiella läget, som undergått en snabb försämring under senare år. Detta har tagit sig uttryck i förslag om nya former för beskattning av medborgarna samt i en oroväckande statlig upplåning. Dessa statsfinansiella skäl för en begränsning av den period, under vilken full ersättning för det genom ortsavdragsreformen bortfallna skatteunderlaget skulle utgå från staten till kommunerna, kvarstår icke blott, utan har ytterligare stärkts genom vad som framkommit i statsverkspropositionen för budgetåret 1959/60. Det är nu än mer angeläget att riksdagen omprövar 1957 års beslut rörande kompensationen till kommunerna för ortsavdragsreformen. Därvid krävs i första hand att avvecklingen av statsbidraget kan påbörjas fr. o. m. år 1960.

Höjningen av den kommunala utdebiteringen sedan 1957 har varit mycket stor i jämförelse med vad som förekommit under tidigare år. Genomsnittsutdebiteringen i landet har sålunda under 5-årsperioden 1952—1956 legat vid lägst 12 kr. 24 öre och högst 12 kr. 72 öre. Grunden för statsbidragssystemet har därigenom blivit förändrad. Det torde nu finnas anledning att aktualisera en omprövning av statsbidragssystemet även i andra avseenden än i fråga om perioden för oavkortad bidragsgivning.

Uppenbarligen är bestämmelsen att statsbidraget skall utgå i förhållande till den av kommunerna beslutade utdebiteringen i varje fall icke ägnad att befrämja den kommunala sparsamheten. Fastmer torde den högst betydande utgiftsexpansionen inom kommunerna, som de tidigare angivna utdebiteringshöjningarna sedan 1957 är ett uttryck för, ge vid handen att den ifrågavarande bidragsgrunden utgjort en stimulans till utdebiteringshöjningar. Förhållandet har redan tidigare beaktats och föranlett motioner till såväl 1957 som 1958 års riksdagar. Därvid har statsutskottet visserligen icke velat tillstyrka motionerna men förutsatt att, därest en mera påtaglig ökning i de beräknade kostnaderna för statsbidraget skulle uppstå till följd av en ökning i den kommunala utdebiteringen, en omprövning av grunderna för statsbidraget skulle komma till stånd.

Förutsättningarna för den sålunda förutsatta omprövningen synes oss nu föreligga. Den bör enligt vår mening leda dels till att reduktionen av statsbidraget påbörjas redan fr. o. m. år 1960, varigenom avvecklingsperioden kommer att omfatta åren 1960—1964 i stället för åren 1961—1965, dels till att skatteersättningen fastställas med utgångspunkt från den i kommunen för år 1957 fastställda utdebiteringssatsen.

Det är icke endast statsfinansiella skäl som föranlett oss att framlägga dessa förslag. Ortsavdragsreformen enligt 1957 års beslut får till betydande del betraktas som kompensation för den penningvärdeförsämring som ägt rum sedan tidigare gällande avdrag beslöts 1950. Enligt konsumentprisindex steg levnadskostnaderna mellan 1950 och 1957 med mer än 40 %. I ungefär samma utsträckning har sålunda kommunerna under 1950-talet tillgodogjort sig skatt även på enbart nominellt stegrat skatteunderlag. Detta förhållande har — jämte den omständigheten att kommunerna under denna markerade inflationsperiod haft att räkna med högst betydande slutlikvider vid redovisningen av källskatten — utan tvekan lett till en lyftning av hela den kommunala utgiftsnivån. I sig själv borde eftersläpningen av Ortsavdraget ha fått motivera en höjning av avdraget med åtminstone 40 % utan någon som helst kompensation. Utvecklingen under 1950-talet ger närmast anledning att ifrågasätta införande av indexreglerade Ortsavdrag. För kommunernas del skulle därigenom ett säkrare underlag skapas för bedömning av kommunmedlemmarnas verkliga skattekraft och frestelserna till alltför snabb utgiftsexpansion bli mindre.

I den ekonomiska och politiska debatten kring denna fråga har man så gott som uteslutande uppehållit sig vid alternativen kommunalskattehöjning resp. statsbidrag. Den högst väsentliga faktorn *utgiftsbegränsningar*

har förbisetts, trots att riksdagen vid beslutet 1957 siktade till att ortsavdragens höjning efter hand skulle för flertalet kommuner ha kompensrats genom förbättrat skatteunderlag och anpassning av den kommunala verksamheten till de förändrade skattereglerna. Frågan angående framtida statsbidrag till de kommuner som även efter övergångstiden kunde beräknas vara i behov av viss kompensation är föremål för särskild utredning. Vi önskar i detta sammanhang framhålla, att kommunerna enligt vår uppfattning i betydande omfattning skulle kunna begränsa sina anspråk på medborgarna genom återhållsamhet med utgifterna och genom en till det samhälls-ekonomiska läget bättre anpassad finanspolitik.

Vi lever i dag i ett annat samhälle än för 20—30 år sedan. Vi har framför allt en avsevärt högre levnadsstandard. Detta förhållande måste ej blott påverka målsättningen och riktlinjerna för den statliga socialpolitiken, det måste också leda till att förutsättningarna för många grenar av den kommunala verksamheten omprövas. Åtgärder för att åstadkomma en inkomstutjämning är inte längre av samma betydelse som för några decennier sedan. Ej heller talar i samma grad medicinska och sociala skäl i syfte att skapa drägliga förhållanden för samtliga medborgargrupper för kommunala engagemang. Den genomsnittligt höjda inkomstnivån samt det successivt utbyggda socialförsäkringssystemet bör ha gjort det möjligt för huvuddelen av det svenska folket att utan kommunernas medverkan trygga en god levnadsstandard. Helt har denna målsättning ännu icke kunnat till fullo realiseras — det finns fortfarande medborgare som behöver statens och kommunernas bistånd för upprätthållande av en efter dagens förhållanden minimal standard — men huvuddelen av kommunernas verksamhet har dock numera karaktär av service till medborgarna utan direkt socialt eller medicinskt motiv. Denna service blir alltmer omfattande och torde vara en av huvudorsakerna till den pågående höjningen av kommunalskatterna.

En omprövning måste sålunda äga rum av kostnadsfördelningen mellan kommun och enskilda, och man kan i vissa fall även överväga att överföra huvudmannaskapet för vissa av serviceåtgärderna till fria företagare och organisationer. Det är ingalunda säkert att kostnaderna för bedrivande av viss verksamhet blir lägre genom att kommunen står som huvudman. Snarare talar väl kända förhållanden inom den offentliga förvaltningens struktur för att motsatsen oftast är fallet. Där emellertid praktiska och ekonomiska skäl föranleder fortsatt kommunalt huvudmannaskap bör avgifts- och taxesättningen utformas på sådant sätt att kostnaderna för verksamheten påföres dem som drar nytta av åtgärderna i stället för att belasta samtliga skattebetalare. I vissa fall lägger en lagstiftning som vi tidigare motsatt oss hinder i vägen för en sådan skälig omfördelning av kostnaderna, medan i andra fall mer slentrianmässiga tänkesätt synes hindra en omprövning inom ramen för nu gällande lagar och förordningar. Som ett exempel på att utvecklingen dock på enstaka områden gått i rätt riktning kan nämnas den 1955 antagna vatten- och avloppslagen, enligt vilken kommunerna erhållit och numera även börjat utnyttja möjligheten att fördela kostnader-

na för anläggning och drift av avloppsnät och reningsverk i proportion till medborgarnas nyttjande av anläggningarna.

Från vårt håll har liknande tankegångar beträffande kostnadsfördelningen framförts beträffande skolmåltidsverksamheten och systemet att tillhandahålla läroböcker och skolmateriel såsom gåva till eleverna i skolorna. Otvivelaktigt kan samma betraktelsesätt i viss mån tillämpas på andra delar av den kommunala verksamheten, såsom i fråga om bostadsförmedling, hemhjälp- och fritidsverksamhet samt viss skol- och socialverksamhet. Att de ekonomiskt sämst ställda därvid bör befrias från avgifter är självklart.

Taxesättningen vid de kommunala affärsdrivande verken är väl i allmänhet så upplagd att kostnadstäckning erhålles, men även där förekommer emellanåt viss subventionering. Inte minst betänkelig är subventionering inom verksamhetsområden där vissa kommuner tillämpar kommunal drift eller koncessionstvång medan andra kommuner låter enskild företagsamhet verka, t. ex. i fråga om renhållningen.

I hithörande sammanhang bör också observeras den i vissa kommuner förekommande onödigt höga standarden med dess kostnadsfördyrande effekt. Inte minst gäller detta den kommunala byggnadsverksamheten, vilket bl. a. framgår av statens byggnadsbesparingsutrednings betänkande del 1. Där redovisas en ren standardhöjning mellan 1934 och 1954 efter eliminering av byggnadskostnadsstegringen med 331 % för folkskolor, 257 % för ålderdomshem och 47 % för sjukhus.

De höga kommunala byggnadskostnaderna kan i huvudsak tillskrivas tre orsaker, nämligen dels statliga föreskrifter i anslutning till speciella statsbidragsbestämmelser, dels bristande sakkunskap och planering och dels en viss konkurrensmentalitet kommunerna emellan. I syfte att begränsa statens anspråk på kommunernas standard väcktes vid 1958 års riksdag från vår meningsriktning en motion med hemställan om en översyn av de standardkrav som för närvarande ställes vid beviljande av statsbidrag till kommunala inrättningar, exempelvis skolor, ålderdomshem och inrättningar för halvöppen barnavård. Ehuru motionen ej föranledde någon riksdagens åtgärd, synes viss ändring av praxis i av motionärerna önskad riktning vara att vänta. Därmed är emellertid det från statligt håll härrörande standardhöjande inflytandet långt ifrån eliminerat. Länsmyndigheterna och de centrala statliga inspektionsmyndigheterna utövar en granskning och underhandsdirigering bl. a. i fråga om kommunala byggnadsprojekt som mycket ofta — kanske i regel — leder till kostnadsförhöjningar. Vad beträffar de sist nämnda två orsakerna får det anses önskvärt att medborgarna får klart för sig sammanhanget mellan den kommunala standarden och skattesatsen. Statsbidragsgivning bör då inte utnyttjas för att dölja kostnads- eller skatterelationerna.

Vi skall i det följande återkomma med vissa synpunkter på den totala omfattningen av den kommunala sektorn i samhällsekonomin men vill redan nu framhålla, att det icke överallt synes ha stått klart att kreditläget nu är kärvare. Sålunda intar på många håll tomträttsinstitutet allttjämt en

framskjuten plats inom den kommunala markpolitiken, trots att därigenom stora kapitalbelopp fastläses med tämligen blygsam avkastning. Fres-telsen att utge subventioner ligger dessutom latent vid tomträtsupplåtelse. Det är säregat att det omfattande bostadsbyggandet inom kommunala och s. k. allmännyttiga företag inte lett till tomträtsinstitutets övergivande, eftersom såväl kommuner som hyresgäster kunnat draga fördel av de höga belåningsvärdena och ränteeftergifterna i fall där 100 % statlig belåning medgivits även på tomtvärdet. Givetvis är försäljning av mark i stället för upplåtelse med tomträtt för kommunerna kapitalbesparande även då bostadsbebyggelse sker genom enskilda företagens försorg med därvid tillämpade lägre lånegränser.

Kommunernas finansieringssvårigheter kommer sannolikt att tilltaga i kommuner där byggnadsverksamheten i väsentlig utsträckning ombesörjes av kommunala bolag och stiftelser, enär produktionskostnaderna tyvärr inte alltid rymmes inom ramen för det s. k. lånetaket. I den mån bostadsrätt med insatser från de bostadssökande ej tillämpas, måste därvid kommunerna tillskjuta visst toppkapital och än mer belasta antingen kreditmöjligheterna eller skattebetalarna. De risker för skattebetalarna som en långt driven kommunalisering av hyreshusförvaltningen medför skall heller icke förbises. Kommunala och s. k. allmännyttiga hyreshus är ofta perifert belägna i förhållande till stadskärnorna. Därtill kommer att de är byggda under en period med högt uppdrivna byggnadskostnader och utan den ekonomiska press som på sikt alltid ställs på enskildas kapitalplaceringar. En vikande konjunktur med dämpad bostadsefterfrågan kommer i första hand att drabba en mängd kommunala fastighetsföretag, som i allmänhet tillämpat en hyressättning där marginaler saknas för framtida anpassning av hyrorna till en fri, med hänsyn till läget differentierad och i många fall lägre marknadsnivå. Staten och kommunerna — dvs. skattebetalarna — torde få bära hela bördan av de framtida anpassningsförlusterna i hithörande avseenden.

Sammanfattningsvis vill vi här framhålla, att kommunerna dels genom en konsekvent rationalisering i sin verksamhet, dels genom en modernare inställning till den offentliga serviceverksamhetens taxor, dels ock genom en förnuftig mark- och bostadspolitik samt under förutsättning av tillmötesgående från statliga myndigheters sida i fråga om standardkrav, kreditutrymme m. m. kan åvägabringa ett betydligt minskat tryck på skattebetalarna. I en sådan situation spelar de av oss föreslagna minskade statsbidragen i anslutning till de höjda ortsavdragen en relativt blygsam roll. Vårt mål är att snarast komma fram till vad vi skulle vilja kalla en kommunal servicedemokrati, där det väsentliga är att på lämpligt sätt och med korrekta taxor underlätta medborgarnas dagliga liv — inte att på skattebetalarnas bekostnad erbjuda förmåner i form av bidrag och subventioner.

Det bör i detta sammanhang också framhållas, att de kommunala förtroendemännen ofta eftersträvar betydande överskott i de årliga utgifts- och inkomststaterna. Det är icke blott skatteunderlagets ökning och eventuellt befolkningstillväxten som föranleder viss förskjutning i tiden av de kommunala inkomsterna. Förutom av den slutliga skatteavräkning som staten i efterhand presenterar kommunerna och som upptages i inkomststaten två år efter året för källskattens inbetalande påverkas också budgeten av det slutliga utfallet av utgifts- och inkomststaten två år tidigare. I den mån kommunerna anpassar sin utgiftspolitik till omfattande årliga regleringsbelopp och stora budgetöverskott ökas deras känslighet för konjunkturomslag eller tillfällig avmattning i sysselsättningen. Minskning av nämnda regleringsposter måste då kompenseras med höjd utdebitering, varvid det kan gälla flera kronor per skattekrona.

Det är icke blott med hänsyn till skattebetalarnas intressen utan även med samhällsekonomiska utgångspunkter som krav på återhållsamhet och begränsning från kommunernas sida beträffande såväl drifts- som investeringsutgifter kan ställas. I ett läge där enskilda måste iakttaga betydande återhållsamhet, har det allmänna — och därvid främst kommunerna — starkt utvidgat sin verksamhet. Under efterkrigstiden har sålunda den kommunala konsumtionen i fast penningvärde räknat stigit med mer än 100 %, en väsentligt snabbare stegringstakt än för statens del. Investeringarna företer också en större ökning för kommunerna.

Nedanstående tabell över bruttoinvesteringarnas fördelning belyser detta förhållande och ger därtill relationen mellan den enskilda sektorns investeringar och de offentliga investeringarna.

Bruttoinvesteringarnas fördelning
Milj. kr. i löpande priser

	Totalt	Offentliga investeringar			
		Privata investeringar	Statliga	Kommunala	Totalt
1938/39	3 090	2 227	534	329	863
1946	5 991	4 187	1 160	644	1 804
1947	7 086	4 998	1 262	826	2 088
1948	7 379	4 827	1 438	1 114	2 552
1949	7 597	4 809	1 585	1 203	2 788
1950	8 621	5 552	1 740	1 329	3 069
1951	10 462	6 638	2 164	1 660	3 824
1952	11 895	6 877	2 994	2 024	5 018
1953	13 091	7 419	3 324	2 348	5 672
1954	13 865	7 959	3 308	2 598	5 906
1955	14 604	8 442	3 454	2 708	6 162
1956	15 909	9 217	3 840	2 852	6 692
1957	17 155	9 749	4 213	3 193	7 406

	Procent				
	Totalt	Privata investeringar	Statliga	Offentliga investeringar kommunala	Totalt
1938/39	100,0	72,1	17,3	10,6	27,9
1946	100,0	69,9	19,4	10,7	30,1
1947	100,0	70,5	17,8	11,7	29,5
1948	100,0	65,4	19,5	15,1	34,6
1949	100,0	63,3	20,9	15,8	36,7
1950	100,0	64,4	20,2	15,4	35,6
1951	100,0	63,4	20,7	15,9	36,6
1952	100,0	57,8	25,2	17,0	42,2
1953	100,0	56,7	25,4	17,9	43,3
1954	100,0	57,4	23,9	18,7	42,6
1955	100,0	57,8	23,7	18,5	42,2
1956	100,0	57,9	24,1	17,9	42,1
1957	100,0	56,8	24,6	18,6	43,2

Den kraftiga kommunala expansionen under den senaste 10-årsperioden blir här tydligt belyst. Likaså ger investeringarnas procentuella fördelning på privata, statliga och kommunala ändamål klart bevis för att en allt större del av sparandet i samhället tillförs den kommunala sektorn. Sätter man dessa siffror i relation till förhållandena på kapitalmarknaden måste slutsatsen bli att utrymme inte kan i längden beredas för en fortsatt kommunal expansion med samma tillväxttakt. Sparandet räcker över huvud taget inte till för att täcka såväl nya produktiva investeringar i näringsliv och bostadsbyggande som statlig och kommunal nyupplåning i samma takt som under det senaste decenniet. Kommunerna fick 1958 låna ca 600 milj. kr., vilket belopp uppenbarligen var otillräckligt i förhållande till de kommunala investeringsbesluten. Vid årsskiftet 1957/58 förelåg av statsmakterna till kommunerna beviljade lånetillstånd, för vilka lån icke kunnat placeras, till ett belopp av 1 425 milj. kr.

Det skulle sålunda vara oriktigt att hänföra höjningen av kommunalskatterna till enbart driftssidan. Kommunernas svårigheter att finansiera långfristiga investeringar med bundna lån har föranlett omfattande skattemedelsfinansiering av kommunala investeringar. Vidare har fondmedel i stor utsträckning tagits i anspråk. År 1952 beräknades förbrukningen av fondmedel i primärkommunerna (exkl. skatteregleringsfonderna) till 90 milj. kr., 1954 till 180 milj. kr. och 1957 till ca 400 milj. kr. Avsättning till fonder skedde ännu år 1956 med högre belopp (467 milj. kr. för primärkommunerna) än förbrukningen av fondmedel (255 milj. kr.), men sannolikt har där efter en omkastning ägt rum. Vissa skäl talar vidare för att möjligheterna att låna ur egna fonder snart är i betydande grad uttömda, vilket — om kreditpolitiken icke ändras — måste leda till antingen ytterligare skattehöjningar för år 1960 eller ett tvång att begränsa investeringsverksamheten. Det totala fondkapitalet i primärkommunerna uppgick i slutet av 1956 till 2 182 milj. kr., varav enbart i städer och köpingar lånats internt 876 milj. kr. (av ca 1 500 milj. kr.). Vissa fonder, bl. a. investeringsfonderna (528 milj. kr.),

omsätts emellertid så snabbt att de icke lämpar sig för interna lån. Den betydande kortfristiga upplåningen — under åren 1954—1957 ökade städernas kortfristiga upplåning med fyra gånger så mycket som den långfristiga — inger allvarlig oro och kan även den genom kastningar på marknaden leda till förhöjda skattesatser. Till stor del torde förhållandena ha utvecklats i denna riktning på grund av att staten förskaffat sig företräde på den långa kapitalmarknaden.

Utvecklingen för landstingen har varit annorlunda än för primärkommunerna, men följande uppgifter ger en tämligen klar bild av förändringarna i det finansiella läget. Skatteunderlaget har under perioden 1950—1956 stigit med 85,8 % i löpande penningvärde eller med något över 30 % uttryckt i fast penningvärde. Trots reell ökning av skatteunderlaget har den genomsnittliga skattesatsen stigit från kr. 2: 99 år 1950 till kr. 4: 04 år 1953, varefter en successiv sänkning ägt rum fram till år 1957 då den genomsnittliga skatten uppgick till kr. 3: 55. År 1958 började en ny tendens uppåt att göra sig gällande med höjning till kr. 3: 82, som fortsatte 1959 till kr. 4: 10.

Kapitalutgifterna för landstingen har under perioden 1950—1956 uppgått till 764 milj. kr., varav 61 milj. kr. finansierats med lånemedel, 43 milj. kr. med statsbidrag och resterande 660 milj. kr. med skattemedel eller egna fondmedel. Uttagen ur fonderna har under perioden varit totalt 79 milj. kr., därav hälften enbart år 1956. Avsättningarna till egna fonder har emellertid uppgått till 612 milj. kr., varför man vid bedömning av skattemedelsfinansieringens storlek icke behöver fästa nämnvärt avseende vid de uttagna fondmedlen.

Till belysning av lånefinansieringens ringa omfattning kan nämnas att man under perioden 1950—1956 beslutat om upptagande av lån till ett belopp av 145 milj. kr., varifrån dock bör dragas upphävda lånebeslut avseende 19 milj. kr. Av nettobeloppet 126 milj. kr. har endast 61 milj. kr. kunnat upplånas. Amorteringarna uppgick under samma period till ett större belopp, nämligen 66 milj. kr., varför man kan säga att landstingen under denna tid icke belastat lånemarknaden. För år 1956 uppgick den verkställda fasta upplåningen till 2,2 milj. kr., medan amorteringarna på fasta lån belöpte sig till 9,6 milj. kr.

För åren 1957 och 1958 har enligt anslagsbesluten avsatts till fonder resp. 87,6 och 32,2 milj. kr. Investeringarna anges för 1957 till 194,9 milj. kr. och för 1958 till 157,9 milj. kr. Uttagen av egna fondmedel jämte upplåning uppvisar omvända relationer, nämligen 84 milj. kr. år 1958 mot endast 42 milj. kr. år 1957. För 1958 beräknas upplåningen till 24 milj. kr., vilken siffra emellertid torde ligga ganska mycket över den upplåning som i realiteten kan verkställas. Investeringarna däremot torde komma att överstiga den beräknade omfattningen.

Den rätta avvägningen mellan upplåning och skattemedelsfinansiering är svår att bedöma, särskilt i nuvarande läge då många tätorter är föremål för en snabb strukturellt betingad befolkningsökning. I kommuner med förhållandevis konstant investeringsnivå torde det på längre sikt vara likgiltigt

huruvida investeringarna finansieras med skattemedel eller lånemedel. Sådana kommuner är emellertid sällsynta undantag. De expanderande kommunerna och landstingen torde rent principiellt i större utsträckning än för närvarande böra anlita lån för att finansiera nybyggnader. I annat fall kommer utdebiteringen att pressas ytterligare i höjden och skattemedelsfinansieringen av investeringarna att alltmer få karaktären av tvångssparande. Sannolikt ger de tillämpade kreditrestriktionerna kommunerna en mindre andel av det tillgängliga sparandet än vad som skulle blivit fallet vid en fri marknad, men trots detta måste huvudorsaken till kommunernas svårigheter att upptaga lån hänföras till en för hög investeringsnivå inom de kommunala och statliga sektorerna.

Avslutningsvis vill vi för att belysa den onormala kommunala expansionen anföra några siffror angående de totala kommunala inkomsterna. Sammanlagt uppgick dessa (inkl. landstingen) 1946 till 2 230 milj. kr. och 1956 till 7 370 milj. kr. Med omräkning till fast penningvärde innebär detta en reell ökning av 120 %. Motsvarande siffror för statens raskt stigande totalinkomster visar på en stegring med 98 %. För kommunernas del har enbart skatteinkomsterna under samma 10-årsperiod och räknat i 1956 års penningvärde stigit från 1 577 milj. kr. till 3 856 milj. kr. eller med 146 %. Statsbidragen har under denna tid ökat från 501 milj. kr. (i 1956 års penningvärde) till 1 254 milj. kr. eller med 150 %. Statens skatteinkomster inkl. folkpensionsavgifter uppvisar under motsvarande tid 109 % förhöjning räknat i fast penningvärde. Det bör i detta sammanhang anmärkas att i ovan angivna statsbidrag till och inkomster för kommunerna ännu icke hunnit ingå kompensationen för ortsavdragshöjningen.

Av vad i motionen anförts framgår, att statsfinansiella, kommunalekonomiska och samhällsekonomiska skäl talar för en begränsning av den kommunala expansionstakten. Likaså är det med hänsyn till medborgarnas intressen nödvändigt att hejda den fortgående ökningen av de kommunala utdebiteringssatserna utan att därför övervältra belastningen på statsskattorna. Ett led i en för vår lands framtida välståndsutveckling nödvändig reduktion av det totala skattetrycket är att åstadkomma en snabbare avveckling av de av ortsavdragsreformen föranledda statsbidragen till kommunerna än 1957 års riksdag förutsatt.

En ändring av bestämmelserna rörande skatteersättningen till kommunerna för ortsavdragsreformen i enlighet med vad vi föreslagit skulle få betydelse först fr. o. m. ingången av 1960. Den kostnad som kan sägas belöpa på tiden 1 juli—31 december 1959 skulle alltså förbli oförändrad och den väsentliga utgiftsbesparingen komma på budgetåret 1960/61. För budgetåret 1959/60 bleve utgiftsminskningen för staten sålunda 67 milj. kr. mot 128 milj. kr. på budgetåret 1960/61. Totalt skulle vårt förslag leda till en utgiftsminskning för staten på i det närmaste 600 milj. kr. under tiden t. o. m. budgetåret 1964/65. Det har då förutsatts att ingen utdebiteringsökning skulle ske för 1960 och följande år. Om emellertid den ovan visade utvecklingstendensen i fråga om utdebiteringarna fortsätter, blir kostnaderna en-

ligt gällande ordning väsentligt högre än här antagits och besparingen enligt vårt förslag i motsvarande grad större.

Under åberopande av det anförda hemställer vi,

att riksdagen måtte — dock under uttalande av att staten väsentligt bör minska sina anspråk på sådana kommunala insatser, som medför utgifter för kommunerna, samt vidtaga de organisatoriska och övriga förändringar, vilka kan vidga möjligheterna till återhållsamhet i den kommunala hushållningen — besluta,

1) att minskningen av skatteersättningen i anledning av 1957 års ortsavdragsreform skall genomföras i den takt riksdagen tidigare beslutat men under femårsperioden 1960—1964 i stället för under perioden 1961—1965,

2) att skatteersättningen på grundval av det av staten tillskjutna skatteunderlaget skall beräknas med utgångspunkt från den för 1957 fastställda utdebiteringssatsen, samt

3) att till *Skatteersättningen till kommunerna* för budgetåret 1959/60 skall anvisas ett förslagsanslag av 543 000 000 kronor.

Stockholm den 23 januari 1959

Jarl Hjalmarson

Martin Skoglund

Carl Östlund

Leif Cassel

Tage Magnusson

Einar Hæggbloom

Gunnar Heckscher

T. G. von Seth

Ernst V. Staxäng

Karin Wetterström